

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний

Кафедра психології і педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Л.Л. Станіславова

29 серпня 2019р

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Основи клінічної психології

Освітньо-професійна програма Психологія

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Попелюшко Роман Павлович
Профайл викладача	http://psy.khnu.km.ua/popelyushko-roman-pavlovych/
E-mail викладача(ів)	roman-xnu@ukr.net
Контактний телефон	+380977889363
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=3163
Навчальний рік	2020-2021
Консультації	Очні: понеділок, 4-а пара, аудиторія 3-320а; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
О	Д	2	3	5,0	150	68	34		34		82			+	

Анотація дисципліни

Основи клінічної психології сприяють формуванню у студентів теоретичних знань та практичних вмінь і навичок вирішення професійних завдань в умовах загальних і спеціалізованих освітніх та медичних закладів. Знання, розуміння та впровадження принципів, методів, форм організації процесу клінічного інтерв'ювання та діагностики особистості з різними психосоматичними та соматопсихічними особливостями дозволить студентам у майбутній професійній діяльності встановлювати висококваліфіковану взаємодію з людьми різної вікової категорії.

Дисципліна викладається для студентів денної та заочної форми навчання за спеціальністю 053 Психологія. При викладанні дисципліни використовуються традиційні та сучасні технології, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (з використанням семінарів; клінічних ситуацій; в яких необхідно змоделювати поведінку психолога залежно від того чи іншого виду порушення; проведення клініко-психологічного дослідження); самостійна робота (презентації, реферат).

Пререквізити: Анатомія і фізіологія нервової системи та основи фізіологічної регуляції; Психологія здоров'я та психогігієна; **кореквізити:** Психосоматика; Основи психотерапії; Основи спеціальної психології з практикумом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни. Ознайомити студентів з предметом, актуальними теоретичними проблемами, практичними завданнями та методами клінічної психології як галузі, що виникла на межі медицини і психології.

Завдання дисципліни: надати студентам знання щодо теорії та методології клінічної психології; надати студентам знання щодо психологічних закономірностей і особливостей функціонування психіки людини при різних захворюваннях; ознайомити з основними методами клініко-психологічної діагностики та допомоги.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *розуміти* закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань клінічної психології; *обґрунтовувати* власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних клініко-психологічних досліджень і аналізу літературних джерел з клінічної психології; *формулювати* мету, завдання клініко-психологічного дослідження, володіти навичками збору первинного клінічного матеріалу, дотримуватися процедури клініко-психологічного дослідження; *рефлексувати* та критично *оцінювати* достовірність одержаних результатів клініко-психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, щодо клінічних особливостей клієнта.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції	Тема практичного заняття	Самостійна робота студента		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Клінічна психологія: історія виникнення, предмет, завдання, галузі досліджень	Історія виникнення клінічної психології її предмет, завдання та галузі досліджень	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (есе).	10	[1, 2, 3, 4, 6 (с. 3-22)]
2	Клінічне інтерв'ю в клінічній психології.	Діагностичні особливості у клінічній психології	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (клініко-психологічне дослідження особи віком старше 50 років).	10	[1, 2, 5, 9]
3	Особливості нейропсихологічного дослідження.	Процедурні особливості нейропсихологічного дослідження.			
4	Клінічні прояви психічної норми та патології	Діагностичні принципи-альтернативи	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (асоціативний малюнок-схема).	10	[1, 2, 3, 5, 7 (с. 292-321)]
5	Психологічні феномени та патопсихологічні синдроми пізнавальних процесів.	Патопсихологічні і синдроми та психологічні феномени при психічних захворюваннях	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (знайти і законспектувати значення понять так як вони відображені у МКХ-10).	12	[1, 2, 3, 5, 7 (с. 292-321), 8]
6	Психологічні феномени та патопсихологічні синдроми когнітивної сфери.	Феномени та патопсихологічні і синдроми когнітивної сфери.			
7	Психологічні феномени та патопсихологічні синдроми емоційно-вольових процесів.	Феномени та патопсихологічні і синдроми емоційно-вольових процесів.			
8	Психологічні феномени та патопсихологічні синдроми при найпоширеніших захворюваннях.	Феномени та патопсихологічні і синдроми при найпоширеніших захворюваннях.			

9	Клінічна психологія темпераменту та характеру.	Особливості клінічної психології темпераменту та характеру.	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (знайти і законспектувати значення понять так як вони відображені у МКХ-10).	10	[1; 5; 6]
10	Клінічна психологія особистості.	Особливості клінічної психології особистості.			
11	Клінічна психологія девіантної поведінки.	Особливості клінічної психології девіантної поведінки.			
12	Клініко-психологічні аспекти психосоматичних розладів.	Психосоматика і соматопсихологія як галузі клінічної психології.	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (клініко-психологічне дослідження особи з одним з психосоматичних захворювань).	10	[1, 2, 3, 5, 6]
13	Клініко-психологічні аспекти соматопсихічних розладів.	Особливості клініко-психологічних аспектів соматопсихічних розладів.			
14	Особливості вікової клінічної психології пренатального періоду.	Вікова клінічна психологія пренатального періоду.	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (клініко-психологічне дослідження вікових особливостей особистості).	10	[1, 2, 5, 7 (с. 200-245), 9]
15	Особливості вікової клінічної психології постнатального періоду.	Вікова клінічна психологія постнатального періоду.			
16	Особливості клінічної психології сім'ї.	Психологічні особливості клінічної психології сім'ї.	Опрацювання літератури, конспекту лекцій; підготовка до роботи з основною термінологією до теми та практичними завданнями; виконання домашнього завдання (клініко-психологічне дослідження батьківської сім'ї).	10	[1, 2, 5, 6, 7]
17	Особливості порушення структури сім'ї.	Психологічні особливості порушення структури сім'ї.			

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відзвітувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність.

Здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни можуть користуватися як наявним в аудиторіях кафедри комп'ютерним обладнанням, так і власними пристроями (ноутбуками, планшетами, смартфонами). Власними пристроями можна користуватися як для роботи в системі Moodle, так і для доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів, які необхідні для виконання практичних робіт.

Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ (<http://khnu.km.ua/root/files/01/06/03/006.pdf>).

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу з дисципліни має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою (силабусом).

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень студента здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються відповідно до структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Студент, який не набрав позитивний середньозважений бал за поточну роботу, вважається невстигаючим.

Оцінювання студентів денної форми навчання складається з таких елементів: усне опитування під час практичних занять; презентація результатів виконання індивідуального завдання для самостійної роботи (реферат), семестровий контроль (іспит).

Термін опрацювання матеріалу практичного заняття вважається своєчасним, якщо студент опрацював його відповідно до розкладу занять або не пізніше двох тижнів після того, як воно відбулося. За несвоєчасне опрацювання практичного заняття з неповажної причини студент за позитивну відповідь отримує оцінку «задовільно».

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота																	Самостійна робота	Семестровий контроль (іспит)
Практичні заняття №:																	Реферат (ІЗ)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	1	1
ВК:																	0,2	0,40

Примітка: ВК – ваговий коефіцієнт, ІЗ – індивідуальне завдання.

Пропущене практичне заняття студент повинен відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання знань студентів з теоретичного матеріалу теми під час практичних занять

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних завдань; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Індивідуальне завдання (реферат)

Оцінювання реферату студентів здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Оцінюються реферати, зміст яких заснований на глибокому і всебічному знанні теми, вивченої літератури, викладений логічно, аргументований і в повному обсязі. Основні поняття, висновки і узагальнення сформульовані переконливо і доказово.
Добре	Оцінюються реферати, засновані на твердому знанні досліджуваної теми. Можливі недоліки в систематизації або в узагальненні матеріалу, неточності у висновках. Студент твердо знає основні категорії, вміло застосовує їх для викладу матеріалу.
Задовільно	Оцінюються реферати, які базуються на знанні основ предмету, але є значні прогалини у викладі матеріалу, труднощі в його викладі і систематизації, висновки слабо аргументовані, в змісті допущені теоретичні помилки.
Незадовільно	Оцінюються реферати, в яких виявлено неправильне виклад основних питань теми, узагальнень і висновків немає. Текст реферату цілком або в значній частині дослівно переписаний з першоджерела без посилань на нього.

Контрольна робота

Контрольна робота студентів заочної форми навчання включає два теоретичних питання, одне тестове і ситуаційну задачу. Зміст та вимоги до написання та оформлення контрольної роботи подані у методичних вказівках, розміщених у Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Критерії оцінювання контрольної роботи студентів заочної форми навчання

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання контрольної роботи студентів заочної форми навчання
Відмінно	Зміст питань розкрито повно і грамотно, вірно використано понятійний апарат; логічний виклад відповіді державною мовою; проявлено творчий підхід та самостійне мислення. Дотримані всі вимоги оформлення контрольної роботи. При написанні допущено дві-три несуттєві похибки.
Добре	Зміст питань розкрито повно. Показано повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі питань можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Відповідь будується на основі самостійного мислення. Дотримані не всі вимоги оформлення контрольної роботи. Допущено дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.
Незадовільно	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.

Якщо студент отримав незадовільну оцінку, то він має перездати її в установленому порядку, але обов'язково до терміну наступного контролю. У випадку, коли студент не виконав індивідуальний план з дисципліни у заплановані терміни без поважних причин, то під час відпрацювання заборгованості при позитивній відповіді йому виставляється оцінка «задовільно».

Семестровий контроль (іспит)

Семестровий контроль (іспит) відбувається у письмовій формі. Після перевірки письмової роботи викладач може запитати студента про зміст тої чи іншої відповіді.

Екзаменаційний білет складається з таких елементів: два теоретичних питання, п'ять тестових завдань та одне завдання практичного характеру. Кожне завдання оцінюється за чотирибальною інституційною шкалою. Узагальнена оцінка за іспит виводиться як середньоарифметичне з усіх завдань та округлюється відповідно до інституційної шкали.

Оцінювання теоретичних завдань. При оцінюванні беруться до уваги наступні критерії: правильність, повнота, глибина та усвідомленість відповіді, а також послідовність викладення відповіді, вміння формулювати та викладати думки, аргументувати свою позицію.

Критерії оцінювання теоретичних завдань

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі, грамотно, логічно і обґрунтовано відповів на поставлені теоретичні питання, вміло використовуючи понятійний апарат. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре	Зміст питань розкрито повно, показано володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але твердження не завжди обґрунтовані, у змісті і формі питань є окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Студент у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді.
Незадовільно	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний.

Оцінювання тестового завдання. Тестове завдання передбачає репродуктивне відтворення знань шляхом відбору правильної відповіді із запропонованих. Завдання не передбачають виходу за межі чітко окресленого кола понять і допускають лише одну правильну відповідь. За кожен правильну відповідь нараховується один бал. Максимальна кількість балів за тестове завдання – 5.

Відповідність кількості балів за тестове завдання оцінці за інституційною шкалою

Сума балів за тестові завдання	0-2	3	4	5
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

Оцінювання практичного завдання. Професійна спрямованість практичного завдання передбачає вміння творчо застосовувати набуті знання та навички, передбачати та вирішувати проблемні ситуації, які можуть зустрітись в майбутній професійній діяльності.

Критерії оцінювання практичного завдання

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент повно і правильно, грамотно і логічно відповів на питання практичного завдання, використовуючи теоретичні знання, написав детальні і обґрунтовані висновки. У відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре	Студент повно і правильно відповів на питання практичного завдання, використовуючи теоретичні знання, написав правильні, але недостатньо детальні і недостатньо обґрунтовані висновки. У відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Студент неповно відповів на питання практичного завдання, у відповіді допустив неточності і суттєві помилки. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання.
Незадовільно	Студент не відповів або відповів неправильно на питання практичного завдання, не зміг використати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань.

Підсумкова оцінка за семестр згідно з інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за інституційною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання	
		Бал	Опис
A	4,75 – 5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь і навичок.
B	4,25 – 4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75 – 4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
D	3,25 – 3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.

E	3,00 – 3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання.
FX	2,00 – 2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни.
F	0,00 – 1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна робота і повторне вивчення дисципліни.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Визначення клінічної психології як науки, її завдання, предмет та галузі дослідження.
2. Методи дослідження клінічної психології.
3. Місце клінічної психології в системі наук.
4. Клінічне інтерв'ювання як один з провідних методів клінічної психології, його принципи.
5. Поняття антиципаційного тренінгу як складової клінічного інтерв'ювання.
6. Експериментально-психологічні методи патопсихологічного дослідження (основні групи).
7. Експериментально-психологічні методи нейропсихологічного дослідження (основні групи).
8. Патопсихологічні реєстр-синдроми.
9. Клінічна шкала ефективності психотерапії.
10. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: хвороба-особистість.
11. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: нозос-патос.
12. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: реакція-стан-розвиток.
13. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: психотичне-непсихотичне.
14. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: екзогенне-ендогенне-психогенне.
15. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: дефект-виздоровлення-хроніфікація.
16. Поняття діагностичних принципів-альтернатив: адаптація-дезаптація, компенсація-декомпенсація, негативне-позитивне.
17. Психодіагностичні методи: тести та їх види, опитування, інтерв'ю, анкета, соціометрія, бесіда.
18. Психологічна та патопсихологічна характеристика відчуттів.
19. Розлади сприйняття.
20. Патопсихологічні прояви процесу уваги.
21. Розлади пам'яті.
22. Порушення мислення.
23. Інтелектуальні вади.
24. Емоційні та вольові розлади.
25. Розлади свідомості.
26. Класифікація неврозів.
27. Причини виникнення неврозів.
28. Неврастенія.
29. Істерія.
30. Невроз нав'язливих станів.
31. Епілептичний психічний розлад.
32. Органічний психічний розлад.
33. Поняття темпераменту у клінічній психології.
34. Класифікація темпераменту (за Шелдоном).
35. Поняття про характер у клінічній психології.
36. Характерологічні типи
37. Термінальні та інструментальні характерологічні властивості.
38. Істеричний тип характеру.
39. Гармонійний тип характеру.
40. Шизоїдний тип характеру.
41. Епілептоїдний тип характеру.
42. Психастенічний та астенічний тип характеру.
43. Паранойяльний тип характеру.
44. Вплив видів виховання на формування характеру.
45. Внутрішня картина захворювання.
46. Типи психічного реагування на захворювання.
47. Психологічні особливості онкологічно хворих.
48. Психологічні особливості гінекологічно хворих.
49. Психологічні особливості хворих при хронічних соматичних захворюваннях.
50. Поняття девіантної поведінки.
51. Поняття делінквентної поведінки.
52. Поняття аддиктивної поведінки.
53. Поняття агресивної поведінки.
54. Поняття аутоагресивної поведінки. Суїцидальна поведінка.
55. Розлади поведінки харчування. Поняття булемії, анорексії, смакових збочень.
56. Сексуальні девіації та збочення.
57. Комунікативні девіації.

58. Поняття неестетичної та аморальної поведінки.
59. Складові нормального та аномального розвитку дитини.
60. Психологічні особливості та психосоматичні розлади періоду новонародженості, немовля та раннього дитинства.
61. Психологічні особливості та психосоматичні розлади у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
62. Психологічні особливості та психосоматичні розлади підлітків.
63. Психологічні особливості та психосоматичні розлади осіб юнацького віку.
64. Психологічні особливості та психосоматичні розлади осіб зрілого, похилого та старечого віку.
65. Психологія сімейних відносин як розділ клінічної психології.
66. Поняття патогенного та саногенного мислення.

Рекомендована література

Основна література

1. Гальчук О. Я. Клінічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / О. Я. Гальчук. – Київ : Атіка, 2012. – 216 с.
2. Ільїна Н. М. Клінічна психологія : навч. посіб. / Н. М. Ільїна. – Суми : Університетська книга, 2020. – 163 с.
3. Клиническая психология : учеб. для вузов / под ред. Б.Д. Карвасарского. – 4-е изд. – СПб. : Питер, 2011. – 864 с.
4. Кулганов В. А. Основы клинической психологии : учеб. для вузов. Стандарт третьего поколения. / В. А. Кулганов, В. Г. Белов, Ю. А. Парфенов. – СПб. : Питер, 2013. – 456 с.
5. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія : навч. посіб. / Ю. П. Никоненко. – Київ : КНТ, 2016. – 369 с.

Додаткова література

6. Кернберг О. Ф. Тяжелые личностные расстройства: стратегии психотерапии / Отто Ф. Кернберг. – М. : Независимая фирма «Класс», 2014. – 464 с.
7. Кулганов В. А. Прикладная клиническая психология : учеб. пособ. / В. А. Кулганов, В. Г. Белов, Ю. А. Парфёнов. – СПб. : СПбГИПСР, 2012. – 444 с.
8. Фролова Ю. Г. Медицинская психология : учебник / Ю. Г. Фролова. – Минск : Вышэйшая школа, 2016. – 431 с.
9. Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика детей / под ред. Д. Я. Райгородского. – Самара : Издательский Дом «Бахрах-М», 2012. – 624 с.